

Remissvar av SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd av barns familjeliv

Beslut

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att avge Arbetsliv- och fritidsnämndens beslutade remissvar som Kävlinge kommuns remissvar på SOU 2022:38, enligt bilaga Ks § 40/2023.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 10 december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar. Rådmannen Dina Gutrad förordnades samma dag till särskild utredare. Flertalet experter och rådgivare har deltagit i översynen och har i huvudsak ställt sig bakom betänkandet av Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla, överväganden och förslag.

Kävlinge kommun har beretts möjlighet att yttra sig över utredningens förslag och Arbetsliv- och fritidsnämnden föreslår kommunstyrelsen att avge remissvar i enlighet med AFN § 98/2022. Då denna SOU i all väsentlighet är inom Arbetsliv- och fritidsnämndens sakkunskapsområde hade egentligen nämnden kunnat avge remissvaret direkt, utan beslut av kommunstyrelsen. Därav föreslås att kommunstyrelsen avger AFN:s svar såsom Kävlinge kommuns svar.

Beslutsunderlag

- Remissvar av SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd av barns familjeliv, tjänsteskrivelse
- Arbetsliv- och fritidsnämndens beslut §98/2022 - Svar på remiss SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap
- Remiss av SOU 2022:38, Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv, foljebrev
- Alla tiders föräldraskap- ett stärkt skydd för barns familjeliv, SOU 2022-38 del 1 av 2

- Alla tiders föräldraskap--ett starkt skydd för barns familjeliv, SOU 2022-38 del 2 av 2

Yrkande

Johan Dougles (M) yrkar bifall till föreliggande förslag.

Beslutet skickas till

För kännedom

Arbetsliv- och fritidsnämnden

Justitiedepartementet, Enheten för familjerätt och allmän förmögenhetsrätt

Remiss av SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd av barns familjeliv

Beslut

Arbetsliv-och fritidsnämndens beslut

Arbetsliv- och fritidsnämnden beslutar att föreslå att kommunstyrelsen avger svar på remissen i enlighet med upprättat förslag.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 10 december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar. Rådmannen Dina Gutrad förordnades samma dag till särskild utredare. Flertalet experter och rådgivare har deltagit i översynen och har i huvudsak ställt sig bakom betänkandet av Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla, överväganden och förslag.

Kävlinge kommun har beretts möjlighet att yttra sig över utredningens förslag och förvaltningen har tagit fram ett förslag till remissvar. Utredningens förslag och förvaltningens kommentarer återfinns i bilaga 1.

Arbetsliv- och fritidsnämndens beredning har beslutat om en ändring i förslaget till remissvar under rubriken "Behovet av ändringar i lagen om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap", och föreslår att kommunen avstår från att lämna några kommentarer på utredningens aktuella förslag.

Beslutsunderlag

- Remiss av SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv, tjänsteskrivelse
- Remiss SOU 2022:38 Sammanfattning och förvaltningens bedömning
- Förslag till remissvar SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap

- alla tiders föräldraskap- ett stärkt skydd för barns familjeliv sou 2022-38 del 1 av 2
- alla tiders föräldraskap--ett starkt skydd för barns familjeliv sou 2022-38 del 2 av 2

Beslutet skickas till

För verkställighet
Kommunstyrelsen

Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv, SOU 2022:38

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 10 december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar. Rådmannen Dina Gutrad förordnades samma dag till särskild utredare. Flertalet experter och rådgivare har deltagit i översynen och har i huvudsak ställt sig bakom betänkandet av *Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla*, överväganden och förslag.

Det övergripande uppdraget har varit att se över föräldrabalkens regler om föräldraskap och i övrigt överväga vissa förändringar av de familjerättsliga reglerna. Syftet med uppdraget är att åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldrars ansvar med utgångspunkt i barnets bästa och olika familjekonstellationer.

Översynen har främst handlat om att förbättra det föräldraskapsrättsliga regelverkets struktur samt göra det mer överskådligt, tydligt och begripligt.

Den svenska föräldraskapsrättsliga regleringen är innehållsmässigt en av de mest moderna i världen. Reglerna innebär bland annat att samma förutsättningar för föräldraskap gäller för samkönade par som för olikkönade par och detta oberoende av om någon av föräldrarna har ändrat könstillhörighet. Regelverket har blivit både invecklat och svårtillgängligt utifrån att det kontinuerligt införts nya regler om föräldraskap utan att det samtidigt har gjorts en översyn av regelverket som helhet. Den övergripande strukturen i regleringen bygger fortfarande mycket på att föräldrar är en kvinna och en man som får barn tillsammans genom samlag.

När andra sätt att få barn och bli förälder tillkommit, har detta reglerats särskilt och i praktiken som undantag till den traditionella huvudregeln. Vidare är regleringens utformning i stor utsträckning styrd av att det finns tre typer av rättsliga föräldrar: "mor", "far" och "förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken". Sammantaget medför detta att regelverket har blivit både omfattande och svårt att överblicka då lika situationer i stor utsträckning regleras i olika paragrafer.

För att förstå nuvarande regler och kunna tillämpa dem krävs både kunskap om regelverket i stort och om hur reglerna förhåller sig till och påverkar varandra.

För att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska bli enkel, tydlig och lätt att överblicka är det enligt utredarnas bedömning nödvändigt att begränsa antalet paragrafer om föräldraskap genom att utmönstra den nuvarande fragmenterade ordningen där i praktiken lika fall regleras i olika paragrafer. En sådan genomgripande förändring är inte möjlig att åstadkomma utan att

samtidigt avskaffa de olika termerna för föräldraskap. Därför föreslår utredarna att "mor", "far" och "förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken" – ersätts av "förälder" och att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer.

Utredarnas översyn har också resulterat i flera andra förslag som förenklar, tydliggör och moderniserar regelverket. De föreslår bland annat att den oskrivna principen om att den som har fött barnet är barnets förälder ska lagfästas, att grunderna för att häva ett föräldraskap ska förtydligas samt att språket ska moderniseras och förenklas.

Utredningens föreslagna förändringar

Behovet av särskilda regler när det inte är känt eller är oklart vem som har fött barnet

Utredningen föreslår att det inför en lagstadgad skyldighet i föräldrabalken för socialnämnden att försöka utreda vem som har fött ett barn om detta inte är känt eller oklart.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget då det leder till att alla barn får samma rätt i att veta sitt ursprung samt att föräldern får samma skyldigheter och rättigheter som andra föräldrar. Om förslaget går igenom kommer förvaltningen få samma skyldigheter att utreda och fastställa vem som fött barnet som enligt dagens lagstiftning finns kring föräldraskap. Förvaltningen kommer behöva upparbeta processer och rutiner samt ändra i delegationsordningen. Det kommer även krävas ett utökat samarbete med Migrationsverket då det är dem som kan initiera behovet av ovan utredning. Förvaltningen ser ett behov av att det förtydligas hur behovet av ovanstående utredning initieras till socialnämnden.

Utredningen föreslår att Socialnämnden skall också ha en skyldighet att verka för en rättsgenetisk undersökning i samtliga fall nämnden bedömer att det finns ett behov av en sådan och att detta bör gälla oavsett om utredningen avser frågan om vem som har fött barnet eller föräldraskapet för den som inte har fött barnet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget utifrån att rättsgenetiska undersökningar ökar kvalitén i bedömningar samt underlättar handläggningen för berörda.

Hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet

Utredningen föreslår att en förälder ska väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse. Om föräldraskapet har fastställts genom bekräftelse ska talan väckas inom tre år från det att föräldraskapet fastställdes. En talan som väcks efter tidsfristens utgång får endast prövas om det finns synnerliga skäl för det.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget utifrån att detta kan stärka barnrättsperspektivet genom att tillvarata barnets intresse av att behålla befintligt föräldraskap där en prövning av barnets bästa görs. Förslaget bygger på grundtanken att barn har rätt till sina föräldrar i stället för att föräldrar har rätt till sina barn vilket stärker barnrättsperspektivet.

Behovet av ändringar i lagen om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Utredningen föreslår att domstolens möjlighet om att besluta om rättsgenetisk undersökning utvidgas till att omfatta alla situationer som barn kan komma till på, samlag och assisterad befruktning, när den genetiska kopplingen är avgörande för det rättsliga föräldraskapet. Om en presumtiv eller ifrågasatt förälder inte vill medverka till en rättsgenetisk undersökning bör det, enligt utredningen, finnas möjlighet att besluta om tvångsmedel för att en sådan undersökning ska komma till stånd.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget utifrån att barnets rätt till sin förälder stärks samt att alla föräldrar blir likabehandlade oavsett hur barnet kommit till med en förhoppning att detta leder till mindre risk för diskrimineringar i samhället utifrån sexuell läggning och livsstil.

Behovet av ändringar i reglerna om föräldraskap i internationella situationer

För att få en mer sammanhållen och lättöverskådlig lagstiftning föreslår utredningen att de svenska bestämmelserna om föräldraskap i internationella situationer som i dag finns i 1985 års lag och 1979 års lag ska samlas i en ny lag.

I huvudsak ska reglerna i 1985 års lag och 1979 års lag föras över i sak oförändrade till den nya lagen. Utredningen föreslår dock några förändringar i jämförelse med vad som gäller i dag, bland annat att lagens tillämpningsområde ska utvidgas till att omfatta frågor om föräldraskap för den som har fött barnet och att det ska införas en regel som anger att svensk lag alltid ska tillämpas i frågor om föräldraskapet för den som har fött barnet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslagen och har inga synpunkter.

Utökade möjligheter till adoption

Utredningen föreslår att makar och sambor som är eller har varit familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare för ett barn ska kunna adoptera barnet gemensamt även efter en separation. Vidare föreslås i utredningen att tidigare makar och sambor ska kunna åstadkomma ett gemensamt föräldraskap genom styvbarnsadoption. Möjligheten till adoption ska inte begränsas av om någon av de tidigare makarna eller samborna har gift sig eller blivit sambo med en ny partner. Den tidigare maken eller sambon ska alltså kunna adoptera utan medverkan av sin nya partner.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget utifrån att barnperspektivet stärks där tryggheten för barnet blir bärande. Barnets mående, grundläggande omsorg och anknytning är avgörande för beslutet då andra än den biologiska förälderns kan vara viktig för barnet. Förvaltningen menar att denna lagändring går i linje med förändringar som gjorts i lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) i samband med Lex Lilla Hjärtat där en normaliseringsprocess för barnet är viktig. Förslaget innebär också att barnet får samma rättigheter som andra barn i samhället då lagförslaget anpassas till nya familjekonstellationer som redan är etablerade i vårt samhälle.

Åtgärder för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar

Utredningens uppdrag i den här delen har varit att ta ställning till om barns rätt till sociala föräldrar behöver stärkas och om förutsättningarna för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar i övrigt behöver förbättras.

Sammantaget visar utredningens kartläggning av denna typ av familjer att den nuvarande betydelsen kan förbättras när det gäller att möta de behov som finns hos barn och vuxna i familjer där sociala föräldrar tar ett stort föräldraansvar. I frågor som rör barnet råder i dessa familjer en ansvarsfördelning som avviker från den som regelverket är utformat för. Inte minst utifrån barnets intressen finns det därför skäl att överväga olika åtgärder som kan underlätta det aktiva ansvarstagande som många sociala föräldrar i praktiken utövar.

Nedan listas de förslag som utredningen kommit fram till.

Informationsinsatser för familjer där sociala föräldrar finns

Utredningen framför att det idag redan finns fullmakter att använda sig av för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar men att inte många familjer har kunskap om detta. Förslaget från utredningen är därför att regeringen ger Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att genomföra informationsinsatser.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har inga synpunkter på förslaget.

Föräldrafullmakt – en ny form av fullmakt

Utredningen föreslår att det införs en ny form av fullmakt – föräldrafullmakt – som gör det enklare för bland annat sociala föräldrar att få en mer generell behörighet att hantera frågor som gäller barnet. Uppgift om föräldrafullmakt ska registreras i folkbokföringen och med fullmakten ska följa en förutbestämd och i lag angiven behörighet att i vårdnadshavarens ställe agera i olika frågor som rör barnet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har inga synpunkter på förslaget.

Barns rätt till umgänge med sociala föräldrar stärks

För att stärka barns rätt till sina sociala föräldrar föreslår utredningen att det införs en självständig talerätt i frågor om umgänge för den som är att anse som en särskild umgängespersion. En sådan ordning minskar enligt vår bedömning risken för att konflikter mellan vuxna leder till att barnet förlorar kontakten med någon som barnet ser som sin förälder.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget och poängterar att det är viktigt att barnets bästa tillämpas i dessa fall.

Utökade möjligheter till samarbetsamtal

Utredningen föreslår att kommunens skyldighet att erbjuda samarbetsamtal utökas så att denna även omfattar samtal som syftar till att barnets vårdnadshavare och en särskild umgängespersion når enighet i frågor om umgänge.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget och konstaterar att det kan komma att bli en ökad mängd samarbetsamtal för kommunerna.

Större möjligheter att ta hänsyn till barnets bästa när vårdnaden bestäms efter en förälders eller en vårdnadshavares död

Utredningen föreslår att det införs regler som möjliggör att hänsyn kan tas till barnets boendesituation när vårdnaden efter en förälders dödsfall bestäms, även när den efterlevande föräldern haft del i vårdnaden sedan tidigare. Enligt utredningens förslag ska domstolen på talan av socialnämnden, om det är lämpligare, flytta över vårdnaden från den efterlevande föräldern till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. En sådan talan ska väckas inom sex månader efter förälderns död.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i förslaget men kan se ett behov av att det tydliggörs om det skall utgå ersättning till de som åtar sig uppdraget som särskilt förordnad vårdnadshavare. Förvaltningen anser att förslaget kräver att alla involverade runt barnet är överens annars finns det risk att barnet dras in i flera komplexa konflikter.

Konsekvenser av utredningens förslag

Nedan följer utredningens bedömning av konsekvenser av förslagen som presenterats. Förslagen bedöms av utredningen få positiva konsekvenser för framför allt barn och unga. Ändringarna som föreslås i den föräldraskapsrättsliga regleringen innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks. De föräldraskapsrättsliga reglerna blir dessutom lika för alla barn, oavsett vilken familjekonstellation barnet lever i. Förvaltningen instämmer i att barnets bästa stärks samt att alla barn oavsett familjekonstellation hanteras lika.

Utredningen menar att en enkel, tydlig och överskådlig reglering minskar också risken för fel i rättstillämpningen. Förvaltningen instämmer i att det finns behov av en mer sammanhållen föräldraskapsrättslig reglering både för yrkesverksamma samt för enskilda parter. Det skapar ökad rättssäkerhet inom området och gör området mer lättbegripligt för enskilda parter.

Utredningens förslag om hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet innebär att barnets intresse av trygghet och stabilitet i sina befintliga familjerelationer får ett starkare skydd än i dag. Med Utredningens föreslagna förändringar om utökade möjligheter till adoption ges fler barn också möjlighet att befästa en befintlig familjerelation.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i att föreslagna förändringar leder till en normaliseringsprocess för barnet som bygger på barnets bästa.

Flera av utredningens förslag innebär också att barns rätt till sociala föräldrar stärks. Förslagen bidrar sammantaget till en familjerättslig reglering som bättre tillgodoser barnets behov av

6 (6)

trygghet samt barnets rätt att bibehålla och utveckla relationerna med de vuxna som barnet betraktar som sina föräldrar, oberoende av i vilken familjekonstellation barnet växer upp.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i att föreslagna förändringar stärker barnets bästa samt tar större utgångspunkt från var barnet har sin anknytning och trygghet.

Utredningen bedömer vidare att förslagen får positiva konsekvenser för de vuxna som finns i barnets närhet, såväl rättsliga föräldrar som sociala föräldrar. Flera förslag bedöms främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Förslagen bedöms också få positiva, om än begränsade, konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer i att föreslagna förändringar bidrar till likabehandling oavsett hur enskilda lever sina liv samt att viktiga personer runt barnet får rättsliga möjligheter utifrån barnets bästa.

Förslagen bedöms få marginella eller begränsade konsekvenser för myndigheter och domstolar. Vissa förslag får anses innebära ett visst utökat åtagande för kommunerna. Förslagen bedöms dock vara proportionerliga och syftena med dessa kan inte uppnås på ett för den kommunala självstyrelsen mindre ingripande sätt. Förslagen bedöms inte heller leda till annat än försumbara kostnadsökningar för kommunerna och aktualiserar därför inte någon tillämpning av den kommunala finansieringsprincipen.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer men kan se en risk för att kommunerna får ökade kostnader, framför allt i form av behov av ökade resurser. Detta då risken finns att föreslagna förändringar leder till fler samt mer komplexa utredningar och bedömningar. Förvaltningen anser att risken för kostnadsökningar bör beaktas i regeringens fortsatta beredning av ärendet.

Remissvar SOU 2022:38, Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv

Sammanfattning

Behovet av särskilda regler när det inte är känt eller är oklart vem som har fött barnet

Kävlinge kommun instämmer i förslaget då det leder till att alla barn får samma rätt i att veta sitt ursprung samt att föräldern får samma skyldigheter och rättigheter som andra föräldrar. Om förslaget går igenom kommer kommunen behöva arbeta fram processer och rutiner samt ändra i delegationsordningen. Det kommer även krävas ett utökat samarbete med Migrationsverket då det är dem som i största mån kan initiera behovet av ovan utredning. Kävlinge kommun ser ett behov av att det förtydligas hur behovet av ovanstående utredning initieras till nämnden.

Kävlinge kommun instämmer i förslaget utifrån att rättsgenetiska undersökningar ökar kvalitén i bedömningar samt underlättar handläggningen för berörda.

Hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet

Kävlinge kommun instämmer i förslaget utifrån att detta kan stärka barnrättsperspektivet genom att tillvarata barnets intresse av att behålla befintligt föräldraskap där en prövning av barnets bästa görs.

Behovet av ändringar i lagen om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Kävlinge kommun *avstår från att kommentera förslaget.*

Behovet av ändringar i reglerna om föräldraskap i internationella situationer

Kävlinge kommun instämmer och har inga synpunkter.

Utökade möjligheter till adoption

Kävlinge kommun instämmer i förändringen och menar att denna lagändring går i linje med förändringar som gjorts i lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) i samband med Lex Lilla Hjärtat där en normaliseringsprocess för barnet är viktig. Förslaget innebär också att barnet får samma rättigheter som andra barn i samhället då lagförslaget anpassas till nya familjekonstellationer som redan är etablerade i vårt samhälle.

Åtgärder för familjer där fler än två vuxna tar föräldransvar

- *Informationsinsatser för familjer där sociala föräldrar finns*

Kävlinge kommun har inga synpunkter på förslaget.

- *Föräldrafullmakt – en ny form av fullmakt*

Kävlinge kommun instämmer i förslaget och har inga synpunkter.

- *Barns rätt till umgänge med sociala föräldrar stärks*

Kävlinge kommun instämmer i förslaget och poängterar att det är viktigt att barnets bästa tillämpas i dessa fall.

- *Utökade möjligheter till samarbetsamtal*

Kävlinge kommun instämmer i förslaget och konstaterar att det kan komma att bli en ökad mängd samarbetsamtal för kommunerna.

- *Större möjligheter att ta hänsyn till barnets bästa när vårdnaden bestäms efter en förälders eller en vårdnadshavares död*

Kävlinge kommun instämmer i förslaget men kan se ett behov av att det tydliggörs om det skall utgå ersättning till de som åtar sig uppdraget som särskilt förordnad vårdnadshavare. Kävlinge kommun anser att förslaget kräver att alla involverade runt barnet är överens annars finns det risk att barnet dras in i flera komplexa konflikter.

Konsekvenser av utredningens förslag

Kävlinge kommun instämmer i att barnets bästa stärks samt att alla barn oavsett familjekonstellation hanteras lika. Kommunen instämmer i att föreslagna förändringar leder till en normaliseringsprocess för barnet som bygger på barnets bästa samt att föreslagna förändringar stärker barnets bästa och tar större utgångspunkt från var barnet har sin anknytning och trygghet.

Kävlinge kommun instämmer i att föreslagna förändringar bidrar till likabehandling oavsett hur enskilda lever sina liv samt att viktiga personer runt barnet får rättsliga möjligheter utifrån barnets bästa.

3 (3)

Kävlinge kommun kan se en risk för att kommunerna får ökade kostnader, framför allt i form av behov av ökade resurser. Detta då risken finns att föreslagna förändringar leder till fler samt mer komplexa utredningar och bedömningar. Kävlinge kommun anser att risken för kostnadsökningar bör beaktas i regeringens fortsatta beredning av ärendet.